

Väljaandja:
Akti liik:
Teksti liik:
Redaktsiooni jõustumise kp:
Redaktsiooni kehtivuse lõpp:
Avaldamismärge:

Vabariigi Valitsus
määrus
terviktekst
17.01.2020
Hetkel kehtiv
RT I, 17.10.2019, 7

Töövahendi kasutamise töötervishoiu ja tööohutuse nõuded

Vastu võetud 11.01.2000 nr 13
[RT I 2000, 4, 30](#)
jõustumine 24.01.2000

Muudetud järgmiste aktidega

Vastuvõtmine	Avaldamine	Jõustumine
18.12.2003	RT I 2003, 89, 596	01.05.2004
10.10.2019	RT I, 17.10.2019, 1	17.01.2020

Määrus kehtestatakse «[Töötervishoiu ja tööohutuse seaduse](#)» paragrahvi 5 lõike 4 alusel.

1. peatükk ÜLDNÕUDED

§ 1. Tööandja ja töötaja kohustused

(1) Tööandja tagab, et töötaja kasutusse antav töövahend sobib tööülesande täitmiseks ning et seda hoitakse sellises korras, mis tagab töövahendi ohutuse kogu kasutusaja vältel. Kui ohutust ei ole võimalik täielikult tagada, tuleb rakendada sobivaid abinõusid terviseriski optimaalseks vähendamiseks.

(2) Töövahendi konstruktsiooni või kasutusviisi muutmine on keelatud, kui see halvendab töövahendi ohutust, võrreldes valmistaja poolt ettenähtuga.

(3) Töötaja kasutusse antava töövahendi valikul peab tööandja võtma arvesse töö laadi, töökoha töötingimusi ning töövahendi kasutaja (edaspidi *kasutaja*) füüsilisi ja vaimseid võimeid.

(4) Tööandja peab jälgima, et töövahendit kasutataks ettenähtud viisil ning tööd saaks teha ergonoomiliselt õigete tööliigutuste ja -asenditega.

(5) Töötaja on kohustatud teatama tööandjale igast töövahendi rikkest ja puudusest, mis ilmneb selle kasutamisel.

(6) Tööandja tagab kasutajale töövahendi kasutamiseks vajaliku väljaõppe ja ohutusalase juhendamise. Ohutusalane juhendamine peab hõlmama:

- 1) teavet ohtude ja ohuolukordade kohta, mis kaasnevad või võivad kaasneda töövahendi kasutamisega ning selle kasutamisest saadud kogemusi;
- 2) abinõusid, mida tuleb rakendada kasutaja ja teiste töökeskkonda lubatud isikute ohutuse tagamiseks;
- 3) teavet töötamiskohal või selle lähedal olevatest suurema ohuga töövahenditest;
- 4) teavet igasugustest muudatustest töökeskkonnas, mis suurendavad töötaja poolt kasutatava või tema lähedal asuva töövahendi ohtlikkust;
- 5) juhiseid tegutsemiseks õnnetusohu korral.

(7) Tööandja koostab kasutatavate töövahendite ohutusjuhendid, arvestades valmistaja antud kasutusjuhendit. [[RT I, 17.10.2019, 1](#)- jõust. 17.01.2020]

(8) Surve- ja tõsteseadmete, liikurmasinate ja teiste suurema ohtlikkusega töövahendite kasutajatele peab tööandja korraldama eriväljaõppe ja vajadusel perioodilisi täiendõppeid.

(9) Juhendamist ja väljaõpet tuleb korrata, kui töövahendeid vahetatakse või uuendatakse. Andmed töötaja juhendamise ja väljaõppe kohta registreeritakse.

(10) Tööandja peab käesolevate nõuete täitmiseks kavandatavate abinõude osas konsulteerima töötajate ja töökeskkonnavolinikega ning arvestama nende ettepanekuid töövahendi kasutamisel tekkivate ohtude vältimise või vähendamise kohta.

2. peatükk

TÖÖVAHENDILE ESITATAVAD NÕUDED

§ 2. Konstruksioonelemendid

(1) Töövahend peab olema piisava tugevusega ettenähtud otstarbel kasutamiseks.

(2) Töövahendi osad, platvormid, trepid ja muud alad, kus kasutaja töö ajal viibib, peavad olema ohutust tagavate piiretega ning ei tohi põhjustada libisemist, komistamist ega kukkumist.

(3) Kasutaja tahtmatult töövahendisse sulgumise vältimiseks peab:

- 1) selles olema signaliseerimisseadis abi kutsumiseks;
- 2) töövahendist väljapääsu võimaldava ukse või luugi sulgur olema seestpoolt ilma abivahendita avatav;
- 3) rakendama muid meetmeid sellise ohu vältimiseks.

§ 3. Juhtimis-, kontroll- ja hoiatusseadised

(1) Töövahendi juhtimis-, kontroll- ja hoiatusseadised peavad olema hästi nähtavad, asjakohaselt märgistatud ning nende funktsioonid arusaadavalt ja üheselt mõistetavad.

(2) Töövahendi juhtimisseadis peab üldjuhul paiknema väljaspool ohuala. Selle sihipärane või ettekatsetamatu kasutamine ei tohi põhjustada lisaohu.

(3) Kasutaja peab enne töövahendi käivitamist veenduma, et keegi ei viibi ohualas. Kui see ei ole võimalik, peab automaatne hoiatusseadis andma enne töövahendi käivitumist hoiatussignaali. Käivitusele eelnev viivitus peab olema piisav töötajate lahkumiseks ohualalt või töövahendi käivitumisel või seiskumisel tekkivaid ohte vältivate abivahendite kasutamiseks.

(4) Töövahendi iseeneslik käivitumine, seiskumine või töörežiimi muutumine peab olema välistatud. See saab toimuda ainult selleks ettenähtud juhtimisseadise tahtliku mõjutamisega. Nõue ei kehti automaatseadme normaalse töötsükli kohta.

(5) Kõik töövahendid peavad olema varustatud seiskamisseadise ja nende täielikuks ja ohutuks seiskamiseks. Seiskamisseadisele antakse talituslik eelis käivitusseadise ees, et vältida eksimusi ja töövahendi juhuslikku käivitamist.

(6) Kasutaja alalises töötamiskohas peab olema vabalt juurdepääsetav töökindel seadis töövahendi või kõikide töövahendite hädaseiskamiseks ja ohutusse seisundisse viimiseks. Kui töövahend või selle osa on seiskunud, tuleb selle energiavarustus katkestada.

(7) Töövahendi üheaegsel juhtimisel kahe või enama kasutaja poolt peavad juhtimisseadised olema varustatud blokeeringuga juhtimiskäikude õige järjestuse tagamiseks. Väljaspool üksteise nähtavus- või kuuldavuspiirkonda asuvate kasutajate töötamiskohtadel peavad olema hädaseiskamisseadised ning vajadusel side- või signalisatsioonivahendid.

(8) Töövahendi juhtimissüsteem peab olema ohutu. Juhtimissüsteemi rike või kahjustumine ei tohi tekitada ohuolukorda.

(9) Töövahendile tuleb vajaduse korral paigutada automaatseiskamise ja energiavarustuse katkestamise seadis.

(10) Kui töövahendil on hoiatusseadis kasutaja teavitamiseks töövahendi ohtlikest riketest või avariidest, peab sellega tekitatav helisignaal või valgusmärguanne olema kasutajale arusaadav, hästi kuuldav või nähtav ning selgesti erinema taustmürast ja teistest valgusallikatest.

§ 4. Ohutust tagavad seadised

(1) Töövahendi liikuva osaga ohtliku kokkupuute vältimiseks tuleb paigaldada kaitsepiire või -seadis, mis takistab juurdepääsu ohualale. Suurema ohu puhul varustatakse kaitsepiire blokeeringuga, mis kaitsepiire eemaldamisel peatab ohtliku osa liikumise enne kasutaja sattumist ohualasse.

(2) Töövahendile, mille kasutamisega võib kaasneda purunevate osade, töödeldava tooriku, töötlemisjäätmete, lõikeriistade vm eemalepaiskumine või esemete kukkumise oht, peab vajadusel olema paigaldatud ohtu välistav kaitsepiire.

(3) Töövahendi liikumatu väljaulatav osa, mis on piirestatamata, kuid võib ohustada töötajaid, tuleb märgistada kas vahelduvate kollaste ja mustade või vahelduvate punaste ja valgete triipudega.

(4) Kaitsepiire või -seadis peab:

- 1) olema sellise tugevusega, et see koormuse toimel ei purune ega deformeeru;
- 2) olema paigutatud sellisele kaugusele ohualast, mis välistab töötaja juhusliku sattumise ohualasse;
- 3) võimaldama töövahendi osade paigaldamist või asendamist ja seadme hooldust;
- 4) võimalikult vähe varjama töövahendi töötsooni nähtavust.

(5) Kaitsepiire või -seadis ei tohi:

- 1) põhjustada lisaohutu;
- 2) olla kergesti eemaldatav ega väljalülitatav;
- 3) muutuda töökõlbmatuks.

(6) Töövahendit peab võimaluse korral saama seadistada, hooldada ja parandada ilma kaitsepiiret eemaldamata.

(7) Töövahendi liikuvate osade inertsist tingitud ohtude vältimiseks tuleb töövahendile vajaduse korral paigaldada hädapidur.

(8) Kasutajal on keelatud omavoliliselt lahti ühendada, muuta või teisaldada töövahendi ohutust tagavaid seadiseid.

(9) Pikselöögist ohustatud töövahend peab olema varustatud elektrilaenguid maandava süsteemiga.

(10) Töövahendil peab olema kaitseseadis, mis tõkestab kasutaja ohtliku lähenemise või kokkupuute töövahendi osa või töödeldava tootega, mille temperatuur on ohtlikult kõrge või madal.

(11) Töövahendil peavad olema kaitseseadised kasutaja kaitsmiseks töövahendi ülekuumenemise, põlemasüttimise või selles kasutatava gaasi, vedeliku või auru väljapääsemisel tekkiva ohu eest, kui need ohud ei ole muude abinõudega täielikult välditud.

§ 5. Valgustus

(1) Töökoha ja hoolduskoha valgustus peab olema piisav töövahendiga töötamiseks või selle hooldamiseks. Kui üldvalgustusega pole nõutavat valgustatust võimalik või otstarbekas saavutada, tuleb paigaldada kohtvalgusti.

(2) Valgusti tüüp ja paigaldusviis peab vastama töökeskkonna iseärasustele ning ei tohi töötajat ohustada.

§ 6. Energiast põhjustatud ohud

(1) Kasutaja peab olema kaitstud otse- või kaudpuutest tuleneda võiva elektrilöögi ohu eest. Kaitse tagatakse:

- 1) voolu juhtivate osade isoleerimise, piirestatamise või nende paigaldamisega kasutajale raskesti ligipääsetavas kohtas;
- 2) kaitse lahutamise või maandamisega;
- 3) staatilise elektri laengu tühendamise või maandamise seadisega.

(2) Töövahendi kasutamisel peavad olema minimeeritud gaasi-, auru-, vedeliku-, suruõhu- või muust energiast lähtuvad ohud.

(3) Töövahendi poolt toodetud või kasutatud ainete plahvatusoht peab olema välistatud. Selleks tuleb vältida:

- 1) ainete plahvatusohtliku kontsentratsiooni teket õhus;
- 2) tolmu- ja gaasisegude süttimist.

(4) Energiavarustusega töövahendil peavad olema kergesti äratuntavad ja juurdepääsetavad seadised iga liiki energiavarustuse katkestamiseks ning seadmesse kogunenud jääenergia hajutamiseks. Täiendav energiavarustuse katkestusseadis ei ole vajalik sellisel töövahendil, mis ühendatakse elektrivõrku pistikühenduse kaudu.

(5) Töövahendi energiavarustuse katkemine, taastumine või muutumine ei tohi tekitada ohuolukorda.

§ 7. Töövahendi kasutamine

(1) Töövahendit võib kasutada ainult selle töö tegemiseks ja nendes tingimustes, milleks see on ette nähtud. Töövahendi ettenähtust erinevates tingimustes kasutamisel peab tööandja rakendama täiendavaid ohutusabinõusid.

(2) Töövahendi asend ja paigaldusviis, vahekaugused liikumatute ja liikuvate osade vahel, energiavarustus ning ainete või detailide etteandmise, kasutamise ja eemaldamise viis peavad tagama kasutaja ning teiste isikute ohutuse.

(3) Kasutajale tuleb tagada ohutu juurdepääs ja viibimine kõikidel töövahendi kasutamisega seotud aladel, mis on vajalikud tootmiseks, seadistamiseks ja hooldustöödeks.

(4) Kui töövahendi konstruktsioon ei taga sellist püsikindlust, mis tagaks kasutaja või teiste isikute ja vara ohutuse, tuleb töövahend tugevalt alusele kinnitada, kasutades kinnisliiteid või muid kinnitusviise.

(5) Kui töövahendi osade, gaasi-, auru- ja vedelikutorude või elektrijuhtmete ebaõige ühendamine võib tekitada ohu, peab ühenduskohtadele kandma nende õigeks ühendamiseks märgised ning vajadusel ka seadme osa või aine liikumissuuna märgise. Asjakohane teave peab olema ka seadme ohutusjuhendis.

(6) Kasutajale tuleb anda tööprotsessi läbiviimiseks ning töövahendi seadistamiseks, hooldamiseks ja remondiks vajalikud töö- ja mõõteriistad ning abivahendid.

(7) Töövahendit peab olema võimalik hooldada seisatud seadme puhul. Kui seiskamine ei ole võimalik, tuleb rakendada vajalikke kaitseabinõusid ja kasutada selliseid abivahendeid, mis tagavad töö ohutu teostamise, eelistatult väljastpoolt ohuala. Kui töövahendi juurde kuulub hooldusraamat, peab sellesse kandma kõik ettenähtud andmed sooritatud toimingute kohta.

(8) Töövaheaegadel, kui töövahend või selle ohtlikud osad on seisatud, tuleb selle energiavarustus üldjuhul välja lülitada.

(9) Kui töövahendi kasutamise puhul on tõenäoline, et see võib kasutajat ohustada või tema tervist kahjustada, peab tööandja tagama, et sellist töövahendit kasutab, hooldab, parandab, seadistab ja puhastab ainult see töötaja, kellele see on tehtud tööülesandeks ja kes on saanud sellekohase väljaõppe.

(10) Töövahendi kasutamisel, hooldusel ja seadistamisel tagab tööandja valmistaja antud kasutusjuhendis esitatud nõuete järgimise.

§ 8. Töövahendi kontrollimine

(1) Tööandja tagab, et enne töövahendi kasutuselevõttu viiakse läbi töökohale paigaldatud või seal kokkupandud töövahendi korrasoleku ja paigalduse õigsuse kontroll.

(2) Töövahendi perioodiline kontroll või teimimine viiakse läbi vastavalt valmistaja antud või õigusaktidega kehtestatud nõuetele.

(3) Töövahendi plaaniväline kontroll või teimimine viiakse läbi pärast töövahendiga toimunud avariid, töö- või loodusõnnetust, pikaajalist seisakut või töövahendi ümberehitust.

(4) Lõigetes 1–3 nimetatud kontrolli viib läbi selleks pädev isik vastavalt õigusaktidega kehtestatud nõuetele.

(5) Töövahendi kontrolli ja teimimise tulemused registreeritakse ning neid säilitatakse järgmiselt:

- 1) töövahendi kasutuselevõtmisel tehtud ning plaanivälise kontrolli või teimimise tulemused ja nende alusel tehtud otsused – töövahendi kasutusea lõpuni;
- 2) eelmise perioodilise kontrolli ja teimimise tulemused – vähemalt kolm kuud pärast järgmist perioodilist kontrolli või teimimist ja tulemuste registreerimist.

(6) Töövahendi kontrolli ja teimimise tulemused tuleb esitada riikliku järelevalve ametnikule tema nõudmisel.

3. peatükk MÕND ERI LIIKI TÖÖVAHENDILE ESITATAVAD LISANÕUDED

§ 9. Liikuvad töövahendid

(1) Sõitjaga (juht või juht ja kaassõitja) töövahendil peavad olema sõiduohutust tagavad kaitseseadised, sealhulgas seadised, mis takistavad sõitja juhuslikku kokkupuudet ratastega või roomikutega ning sattumist nende vahele või alla.

(2) Kui liikuva töövahendi ja selle lisaseadme või haagise vahelise ajami iseeneslik blokeerumine võib põhjustada täiendavat ohu, tuleb töövahend varustada blokeerimisvastase vahendiga. Kui blokeerimist ei ole võimalik täielikult vältida, tuleb rakendada muid meetmeid, mis tagavad töötajate ohutuse.

(3) Kui liikuva töövahendi ajamid võivad töö käigus puutuda kokku pinnasega ja seetõttu määruda või vigastuda, peavad olema käepärast nende korrastamise vahendid.

(4) Sõitjaga töövahendi ümberminekust põhjustatud ohtu tegelikes kasutustingimustes peab vältima järgmiste abinõudega:

- 1) kaitsekonstruktsiooniga, mis takistab töövahendi kaldumist üle veerandi selle ümbermineku nurgast;
- 2) kaitsekonstruktsiooniga, mis jätab sõitjale ohutu vaheruumi töövahendi ümberminekul;
- 3) sõitja ohutu kinnitamisega istme külge;
- 4) muu samaväärset kaitset andva vahendiga;
- 5) käesoleva lõike punktides 1–4 nimetatud kaitsekonstruktsioonid võivad olla töövahendi lahutamatuks osaks. Neid ei nõuta, kui töötamise ajal on töövahend püsikindlalt paigaldatud või töövahendi enda konstruktsioon välistab ümbermineku.

(5) Mootortõstuk tuleb kohandada või varustada selliste vahenditega, mis tagavad sõitja ohutuse tõstuki ümberminekul. Nendeks vahenditeks on:

- 1) sõitja istekoha kaitsepiire või muu kaitsekonstruktsioon, mis tõstuki ümbermineku korral hoiab sõitja istmel ja takistab tema muljumist tõstukis või jäämise tõstuki alla;
- 2) tõstuki konstruktsioon, mis tagab sõitjale tõstuki ümbermineku korral piisava ohutu vaheruumi maapinna ja tõstuki osade vahel.

(6) Iseliikuvatel töövahenditel, mis oma liikumisega võib töötajaid ohustada, peab olema:

- 1) tahtmatut käivitamist välistav käivitusseadis;
- 2) sobivad ohutusseadised, mis vähendavad kahe või enama samaaegselt rööbasteel liikuva töövahendi võimaliku kokkupõrke tagajärgi;
- 3) pidurdus- ja seiskamisseadis, peajuhtimisseadise tõrke puhuks peab töövahendit saama seisata kergesti juurdepääsetava hädaseiskamisseadise või automaatselt toimiva süsteemiga, kui see on ohutuse tagamiseks vajalik;
- 4) paigaldatud täiendavad peeglid või muud seadised nähtavuse parandamiseks, kui juhi otsene vaateväli ei ole ohutuse tagamiseks piisav;
- 5) tööks vajalikud piisava võimsusega valgustid ja gabariitvalgustid, kui töövahendit kasutatakse pimedal ajal;
- 6) sobiv tulekustuti, kui töövahend, selle koorem või haagis on tuleohtlik ja selle kasutamiskoha lähedal selline tulekustuti puudub;
- 7) automaatseadis kaugjuhtimisega töövahendi seiskamiseks niipea, kui töövahend väljub kaugjuhtimisalalt;
- 8) töötajate muljumist või kokkupõrget takistavad kaitseseadised, kui töövahend töötab normaaltingimustes kaugjuhtimisega ja puuduvad muud sobivad vahendid sellise ohu vältimiseks.

§ 10. Liikuva töövahendi kasutamine

(1) Liikuvat töövahendit võib kasutada isik, kes on saanud selle vahendi kasutamiseks nõutava väljaõppe.

(2) Liikuva töövahendi kasutamisel töötamisalal tuleb täita liiklusohutuse nõudeid.

(3) Liikluskorraldusega tuleb tõkestada jalgsi liikuvate töötajate ja teiste isikute pääs liikuva töövahendi töötamisalale. Kui tööprotsessi läbiviimine pole jalgsi liikuvate töötajate juuresolekuta võimalik, tuleb rakendada abinõusid, vältimaks nende vigastamist töövahendi poolt.

(4) Töötajate vedu mehaanilisel töövahendil on lubatud ainult juhul, kui töövahend on varustatud sõitjate ohutust tagavate vahenditega. Kui tööd tehakse töövahendi liikumise ajal, tuleb valida töövahendi selline kiirus, mis tagab töötajate ohutuse.

(5) Sisepõlemismootoriga töövahendit ei tohi kasutada töötamisalal, kus ei ole töötajate ohutuse tagamiseks piisavalt värsket õhku.

[RT I 2003, 89, 596- jõust. 01.05.2004]

§ 11. Tõsteseadmed

(1) Paikne tõsteseade peab olema tugeva konstruktsiooniga ja püsikindlalt paigaldatud, arvestades jõudu, mis tekib lasti tõstmisel, ja koormust, mis mõjub kinnituskohadele.

(2) Paikne tõsteseade peab olema paigaldatud selliselt, et teisaldatava lasti kõikumisest, juhuslikust lahtipääsemisest või esemete kukkumisest tulenev oht oleks võimalikult väike.

(3) Tõsteseadme juhtimiskohal peab olema silt, millele on selgelt kirjutatud seadme nimitõstevõime ning vajaduse korral seadme nimitõstevõime selle erinevate tööasendite ja kasutusvariantide puhul.

(4) Tõsteseadmel, mis ei ole ette nähtud inimeste tõstmiseks, peab olema sellekohane keelav märgistus.

(5) Inimeste tõstmiseks võib kasutada ainult selleks ettenähtud tõsteseadmeid ja abivahendeid.

(6) Inimeste tõstmiseks kasutataval töövahendil peavad olema seadised, mis väldivad:

- 1) tõsteseadme ümberminekut;

- 2) tõsteseadmelt kukkumist;
- 3) tõsteseadme kasutaja muljumist ja vigastamist võimaliku kokkupõrke tagajärjel.

(7) Tõsteseade peab olema varustatud vahenditega, mis selle avariilisel seiskumisel väldib seadme allakukkumist ja võimaldab sinna kinnijäänud inimeste ohutut väljapääsemist.

(8) Kui paigalduskoha asendi, kallaku või muude iseärasuste tõttu tõsteseadme ümberminekut ei ole võimalik muude ohutusabinõudega täielikult vältida, peab vahendi kinnitama julgestustrossiga, millel on piisavalt suur tugevusvaru. Julgestustrossi seisukorda peab kontrollima iga päev.

§ 12. Tõsteseadme kasutamine

- (1) Liikuva või teisaldatava tõsteseadme kasutamisel peab olema tagatud selle püsivus, arvestades maapinna profiili ja pinnaseomadusi.
- (2) Töötaja ei tohi asuda rippuva lasti all, kui see ei ole hädavajalik tööülesande sooritamiseks.
- (3) Lasti teisaldamine üle kaitsevarjeta töökoha, kus viibivad töötajad, on keelatud. Kui tööprotsessis ei ole võimalik nimetatud nõuet täita, tuleb kavandada ja rakendada muid töötajate ohutust tagavaid abinõusid.
- (4) Tõstmise abivahendid ja troppimise viis valitakse vastavalt lasti, selle haardekohtade ja kinnitusseadiste liigile ning ilmastikutingimustele. Kasutaja teavitamiseks tõstmise abivahendi olulistest tehnilistest näitajatest peab see olema märgistatud vastavalt kehtestatud korrale.
- (5) Tõstmise abivahendite hoidmisel tuleb vältida nende vigastamist ja tehniliste näitajate halvenemist.
- (6) Kahe või enama tõsteseadme üheaegsel kasutamisel tuleb tööandjal kindlaks määrata nende kasutajate töökoostööstamise kord ning võtta tarvitusele abinõud lasti või töövahendite osade kokkupõrkamise vältimiseks.
- (7) Kasutades lasti tõstmiseks liikuvat tõsteseadet, peab tööandja võtma tarvitusele abinõud selle kaldumise, ümbermineku või iseenesliku paigast liikumise vältimiseks ning tagama kontrolli nimetatud abinõude õige rakendamise üle.
- (8) Kui tõsteseadme kasutaja ei saa kas otseselt või mõne abivahendi abil täielikku ülevaadet lasti liikumise kohta, tuleb kasutaja töö juhtimiseks määrata asjatundlik signaliseerija ning rakendada töökorralduslikke abinõusid töötajaid ohustada võivate kokkupõrgete vältimiseks.
- (9) Kui töötaja kinnitab või vabastab lasti käsitsi, tuleb rakendada abinõusid, et seda saaks teha ohutult ning töötajal oleks kas kaudne või otsene kontroll tõsteseadme üle.
- (10) Kui tõsteseadmepuudub seadis, mis energiavarustuse täielikul või osalisel katkemisel välistab lasti kukkumise, tuleb võtta tarvitusele abinõud sellest tuleneva ohu vastu.
- (11) Rippuvat lasti ei tohi jätta valveta, välja arvatud juhul, kui inimeste juurdepääs ohualale on tõkestatud ja last on ohutult kinnitatud.
- (12) Igasugune tõstetöö peab inimeste ohutuse seisukohalt olema tööandja poolt hoolikalt kavandatud ning tagatud kontroll nende tööde läbiviimise üle.
- (13) Väliitingimustes kasutatav tõsteseade tuleb seisata, kui ilmastikutingimused on halvenenud niivõrd, et võivad ohustada tõsteseadme tööd ja selle läheduses asuvaid inimesi.

4. peatükk AJUTISEKS KÕRGTÖÖKS ETTENÄHTUD TÖÖVAHENDITE KASUTAMINE

[RT I 2003, 89, 596- jõust. 01.05.2004]

§ 12¹. Üldnõuded

- (1) Ajutiseks kõrgtööks loetakse tööd, mida tehakse vähemalt 2 m kõrgusel maapinnast, kasutades tellingut, redelit, köit, trossi või muid ajutiselt kasutatavaid sarnaseid töövahendeid.
- (2) Ajutisi kõrgtöid võib teha üksnes siis, kui ilmastikutingimused ei ohusta töötaja turvalisust ega kahjusta tema tervist.
- (3) Kui ajutisi kõrgtöid ei ole võimalik teha ohutult, ergonoomiliselt sobivates tingimustes ega sobival pinnal, tuleb valida ohutute töötingimuste tagamiseks kõige sobivamad töövahendid. Töövahendid peavad vastama tehtava töö laadile ja eeldatavale koormusele ning nende paigutus peab võimaldama ohutu läbipääsu töötamiskohale.

(4) Kõrgel asuvatele ajutistele töötamiskohtadele juurdepääsuks tuleb valida sobivad vahendid vastavalt liikumissagedusele, töötamiskoha kõrgusele ja kasutusajale. Valitud juurdepääsuvahendid ja nende paigutus peavad võimaldama evakueerumise ohu korral. Ühenduste juurdepääsuvahendite ja töötamiskohtade vahel ei tohi suurendada kukkumisohtu.

(5) Redeleid võib ajutisel kõrgtööl kasutada töötamiskohana üksnes erandjuhul, kui muude ohutumate töövahendite kasutamine ei ole õigustatud vähese ohu, lühikese kasutusaja või kohapealsete olude tõttu, mida tööandja ei saa muuta.

(6) Kõisi ja trosse (edaspidi *kõisi*) võib ajutisel kõrgtööl kasutada üksnes juhul, kui riskianalüüs näitab, et see on ohutu ja kui muude ohutumate töövahendite kasutamine ei ole võimalik. Kui see on vajalik ja võimalik, tuleb kõie otsas rippes töötamisel ette näha vajalike lisaseadmetega istme kasutamine.

(7) Sõltuvalt valitud töövahendi liigist peab tööandja kindlaks määrama asjakohased ohutusmeetmed. Vajaduse korral tuleb ette näha kukkumist takistavate või peatavate ühiskaitsevahendite (kaitsepiirded, ohutusvõrgud jne) kasutamine, mis peavad hõlmama kogu ohuala, kuid võimaldama juurdepääsu redelile või trepile.

(8) Kui tööülesande täitmine nõuab kukkumist takistava või peatava ühiskaitsevahendi ajutist kõrvaldamist, tuleb rakendada asendavaid ohutusmeetmeid. Töö tegemist ei tohi alustada enne, kui ohutusmeetmed on kasutusele võetud. Kui ühiskaitsevahendi kõrvaldamise tinginud töö on lõpetatud, tuleb see tagasi paigutada. [RT I 2003, 89, 596- jõust. 01.05.2004]

§ 12². Redeli kasutamine

(1) Redelit võib kasutada ainult kasutusjuhendis ettenähtud otstarbel ja viisil.

(2) Redel tuleb paigaldada nii, et see kasutamise ajal seisaks kindlalt. Redel peab seisma tugeval sobiva suurusega liikumatul alusel nii, et redelipulgad püsiksid horisontaalasendis. Rippreedel, välja arvatud nõõrredel peab olema kinnitatud nii, et see ei liigu ega kiigu.

(3) Kokkupandava redeli libisemist tuleb takistada redeli üla- või alaosa kinnitamisega, libisemist takistavate vahendite või muude lahenduste kasutamisega. Juurdepääsuredel peab olema piisavalt pikk, et ulatuda vähemalt ühe meetri võrra üle juurdepääsutasandi, välja arvatud juhul, kui redel on statsionaarselt kinnitatud.

(4) Lukustatavat mitmeosalist redelit ja pikendusredelit tuleb kasutada nii, et selle eri osad ei saaks üksteise suhtes liikuda. Liikuv redel tuleb enne sellele astumist fikseerida liikumatusse asendisse. Üksikredelid ei tohi kokku siduda, liimida ega ühendada kruvide ega naelte abil, välja arvatud juhul, kui see on kasutusjuhendis ette nähtud.

(5) Redelit tuleb kasutada nii, et töötaja saaks sellest kogu aeg kinni hoida ja sellele kindlalt toetuda. Redel peab võimaldama sellest kindlat kinnihoidmist ka siis, kui redelil olles midagi kantakse.

(6) Redelil seistes ei tohi töötada korraga kauem kui 30 minutit ega rohkem kui kolmandiku tööpäeva pikkusest. Keelatud on seista kõrgemal kui ülalt kolmandal pulgal või astmel. Üldjuhul ei tohi redelil töötada kõrgemal kui 5 meetrit aluspinnast. [RT I 2003, 89, 596- jõust. 01.05.2004]

§ 12³. Tellingute kasutamine

(1) Tellingud peavad olema konstrueeritud ja komplekteeritud nii, et neid saaks ohutult paigaldada, kasutada, demonteerida, muuta ja hooldada. Tellingud peavad üldjuhul olema tööstuslikud või valmistatud ehitusinseneri või konstruktori projekti kohaselt.

(2) Tööstuslikel tellingutel peab olema kaasas kasutusjuhend. See peab sisaldama kõiki vajalikke andmeid tellingute paigaldamise, kasutamise, demonteerimise, muutmise, remontimise ja transportimise kohta.

(3) Kõik tellingud tuleb tugevuse seisukohalt õigesti paigaldada ja hooldada nii, et nende püsikindlus säiliks igasuguse tegevuse korral. Kui valitud tellingute tugevust käsitlev arvutus ei ole kättesaadav või kui see ei sisalda asjaomaseid ehituslikke juhiseid, tuleb teha tugevus- ja püsikindlusarvutused, välja arvatud juhul, kui tellingud paigaldatakse üldtunnustatud standardkujul.

(4) Tellingute kandeosade libisemise vältimiseks peavad tellingud olema varustatud kandeosade libisemist takistava vahendiga või muu tõhusa lahenduse abil. Aluspind peab olema piisava kande võimega. Peab olema tagatud, et tellingud seisavad kindlalt. Ratastega varustatud tellingute puhul peab asjakohaste vahenditega takistama nende juhuslikku liikumist.

(5) Tellingud, mis ei ole konstrueeritud vabaltseisvatena, peab ankurdamata vastavalt kasutusjuhendi nõuetele. Tellinguid ankurdatakse püsiva konstruktsiooni, näiteks müüritise külge. Ankurdus peab suutma vastu pidada nendele tõmbe- ning survejõududele, mis võivad tekkida tellingute kasutamise ajal.

(6) Tellinguplatvormi mõõtmed, kuju ja paigutus peavad vastama tehtava töö laadile ja kantavale koormusele ning võimaldama ohutu töö ja liikumise. Tellinguplatvormid peavad olema paigaldatud nii, et nende osad tavapärase kasutamise juures ei liigu ning osade ja kukkumist takistavate vertikaalkaitsepiirete vahel ei ole ohtlikke tühimikke. Vahe sein ja tellingute vahel ei tohi olla suurem kui 30 sentimeetrit.

(7) Kui osa tellingutest ei ole paigaldamise ajal kasutamiseks valmis või tellinguid demonteeritakse või muudetakse, peab need tähistama asjakohaste hoiatusmärkidega ning takistama piiretega juurdepääsu ohualale.

(8) Tellingute kasutamisel ehitustöödel peab olema tellingute paigaldamis- ja demonteerimisplaan. Nimetatud plaan võib olla Vabariigi Valitsuse 8. detsembri 1999. a määruses nr 377 «Töötervishoiu ja tööohutuse nõuded ehituses» (RT I 1999, 94, 838) sätestatud ehituse tööohutuse plaani osa, millele on lisatud tellingute kasutamise konkreetsete asjaoludega seotud andmed.

(9) Tellinguid võivad paigaldada, demonteerida või muuta ainult töötajad, kes on saanud väljaõppe, mis hõlmab:

- 1) tellingute paigaldamise, demonteerimise või muutmise plaani mõistmist;
- 2) tellingute paigaldamise, demonteerimise või muutmise ajal järgitavaid ohutusmeetmeid;
- 3) inimeste või esemete kukkumise ohtu välistavaid meetmeid;
- 4) kaitsemeetmeid, mida kasutatakse halbade või kiiresti muutuvate ilmastikutingimuste puhul tellingute kahjustumise vältimiseks;
- 5) tellingutele lubatud koormust;
- 6) muid ohtusid, mis on seotud tellingute paigaldamise, demonteerimise või muutmise, ja

(10) Lõikes 9 nimetatud väljaõppe saamine peab olema dokumentaalselt tõendatud.
[RT I 2003, 89, 596- jõust. 01.05.2004]

§ 12⁴. Kõie kasutamine

(1) Kõie abil liikumine ja asetumine töötamiskohale peab vastama järgmistele tingimustele:

- 1) kasutatav kõitesüsteem peab koosnema vähemalt kahest eraldi ankurdatud kõiest, millest üks on juurdepääsu-, laskumis- ja toetumisvahend ehk töökõis ning teine julgestuskõis;
- 2) töötajal peavad olema asjakohased turvarakmed, millega ta on kinnitatud julgestuskõie külge;
- 3) töökõis peab olema varustatud ohutute tõusu- ja laskumisseadistega ning automaatse lukustussüsteemiga, mis takistab töötajat kukkumast, kui ta kaotab kontrolli oma liigutuste üle. Julgestuskõis peab olema varustatud kukkumist takistava liikuvüsteemiga, mis liigub koos töötajaga;
- 4) kasutatavad tööriistad ja muud lisatarvikud peavad allakukkumise vältimiseks olema kinnitatud töötaja rakmete või istme külge või muul asjakohasel viisil;
- 5) töö peab olema hoolikalt kavandatud ja seda tohib läbi viia ainult teise töötaja juuresolekul, et hädaolukorras oleks võimalik töötaja viivitamatult päästa;
- 6) töötaja, kes tööülesande täitmiseks kasutab kõisi, peab olema läbinud väljaõppe ja ohutuselase juhendamise vastavalt § 1 lõikele 6, mis hõlmab ka päästetoimingute läbiviimist kõie abil.

(2) Erandjuhtudel, kui riskianalüüsi põhjal teise kõie kasutamine muudab töö ohtlikumaks, on lubatud ainult ühe kõie kasutamine, tingimusel et rakendatakse täiendavaid ohutust tagavaid meetmeid.
[RT I 2003, 89, 596- jõust. 01.05.2004]

§ 12⁵. Ajutisel kõrgtööl kasutatavate töövahendite hooldamine ja kontrollimine

(1) Ajutisel kõrgtööl kasutatavate töövahendite konstruktsioon ja seisukord peavad tagama tööde ohutuse. Töövahendeid tuleb hooldada vastavalt kasutusjuhendile.

(2) Tööandja tagab redelite ja tellingute korrasoleku kontrollimise Vabariigi Valitsuse 8. detsembri 1999. a määruse nr 377 «Töötervishoiu ja tööohutuse nõuded ehituses» § 7 lõikes 3 sätestatud korras. Redeleid kontrollitakse vähemalt üks kord kuus.

(3) Kõisi kontrollitakse iga kord enne töö alustamist kasutusjuhendi kohaselt, selle puudumisel vigastuste avastamiseks nii, et oleks tagatud töötaja ohutus.

(4) Lõigetes 2 ja 3 nimetatud kontrollimised viib läbi tööandja määratud pädev isik.

(5) Kontrollimise kohta koostatakse akt, kus registreeritakse kontrollimises osalenud isikud, kontrollimise aeg ja tulemus ning võimalikud parandusettepanekud.

(6) Kontrollimisel avastatud puudused tuleb võimalusel kõrvaldada kohe või enne töövahendi kasutuselevõttu.
[RT I 2003, 89, 596- jõust. 01.05.2004]

5. peatükk

MÄÄRUSE RAKENDAMINE

[RT I 2003, 89, 596- jõust. 01.05.2004]

§ 13. Rakendussätted

(1) Kasutuses olevad töövahendid tuleb viia käesolevate nõuetega vastavusse hiljemalt kolme aasta jooksul määruse jõustumisest arvates. Pärast määruse jõustumist kasutuselevõetavad töövahendid peavad vastama käesolevatele nõuetele.

(2) Riiklikku järelevalvet käesolevate nõuete täitmise üle teostavad Tööinspeksioon ja teised järelevalveasutused oma pädevuse piires.

(3) [Käesolevast tekstist välja jäetud.]

(4) Määruse 4. peatüki sätteid ei kohaldata tulekustutus- ja päästetööde tegemisel.
[RT I 2003, 89, 596- jõust. 01.05.2004]

¹Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2009/104/EÜ töötajate poolt tööl kasutatavatele töövahenditele esitatavate ohutuse ja tervishoiu miinimumnõuete kohta (ELT L 260, 3.10.2009, lk 5–19).
[RT I, 17.10.2019, 1- jõust. 17.01.2020]